

Шкільництво і виховання молодого покоління III З'їзд

Об'єднання українців у Польщі, Варшава, 22-23 червня 1996

Звіт Головної управи з діяльності ОУП 1993-1996, Варшава 1996, стр. 16-18

У звітному періоді розвиток українського шкільництва, навчання рідної мови та всесторонній розвиток наймолодшого покоління української громади - це один з основних пріоритетів у діяльності Об'єднання. Враховуючи недостатню активність у цьому плані Українського вчительського товариства, Головна управа приділила цій проблемі багато уваги.

1. За три минулі роки утрималася позитивна тенденція збільшення кількості учнів, що навчаються рідної мови. 1989/1990 навчальний рік - 1510 учнів, 1992/1993 - 2539, 1995/1996 - 2836.

Роки	1989/90	1992/93	1995/96
Початкові школи кількість учнів	2 432	4 432	4 478
Середні школи кількість учнів	2 351	3 351	4 378
Загальна кількість учнів у школах	354	783	853
Кількість пунктів навчання	60	82	81
Кількість дітей	1236	1756	1985
Загальна кількість дітей у школах та пунктах навчання	1590	2539	2840

Слід тут згадати, що зменшилася кількість пунктів навчання української мови, організованих у церковних приміщеннях чи приміщеннях ОУП. У 1992-1993 роках

вони становили майже 50 %, натомість у 1995/1996 навчальному році залишилося 20-25% . Збільшилась натомість мережа державних шкіл, в яких ведуться уроки української мови. Це позитивне явище. Воно допомагає у контактах зі шкільною державною адміністрацією для вирішення зловбоденних питань, а також сприяє підвищенню рівня дидактичного процесу, зміні наставлення батьків до проблеми навчання української мови.

Треба звернути увагу на місцевості, де навчається багато дітей та розглянути можливість доведення до відкриття у майбутньому в цих місцях шкіл з українською мовою навчання. Торкається це в основному Кошаліна, де навчається 102 дітей (з боку ОУП ведуться заходи в цьому напрямі), Гіжицька, Гурова Ілавецького.

У 1994/1995 навчальному році розпочалося навчання української мови на Підляшші. Заходами Союзу українців Підляшшя у 1995/1996 навчальному році у двох школах рідну мову вивчає 180 дітей.

Зараз існує 8 українських шкіл. Основна проблема це збільшення кількості учнів, звернення уваги всієї громади на проблеми освіти. Цій проблемі мало уваги приділяють, перш за все, низові лайки Об'єднання. Необхідним стає також підготування комплексної програми розвитку українського шкільництва. У цьому контексті слід згадати потребу закінчення будови шкільних комплексів у Білому Борі, Перемишлі та Гурові Ілавецькому. Це створить умови до належного ведення дидактичного процесу й спричиниться до підвищення рівня навчання й забезпечення його конкурентності по відношені до польських шкіл (а не, як часто буває зосереджування усієї енергії на розв'язування проблем організаційного, фінансового чи інвестиційного планів).

Особливу позицію в українському шкільництві у Польщі займають пункти навчання української мови.

У звітному періоді вони найбільше відчували кризу суспільної діяльності. На сьогодні існуючий механізм їхньої праці вимагає перепинення й визначення нової концепції праці. В рамках цієї концепції треба розробити ось такі справи:

- програму допомоги вчителям та методикам, які ведуть опіку над ними (використовуючи фахову літературу, посібники та відео-апаратуру);
- належну організаційно-фінансову підтримку з боку воєводських кураторів освіти для методиків і вчителів, які безпосередньо опікуються пунктами навчання (виділення

коштів на переїзди, організацію методичних конференцій, літературу та інші допоміжні матеріали);

- потрібно активно вести співпрацю з гуртками ОУП та батьками для збільшення ефективності праці, а також випрацювання різноманітних форм заохочування дітей до участі в мовних заняттях (через організацію літнього відпочинку дітей, дитячих свят, оглядів, конкурсів, фестивалів); - інтенсифікувати співпрацю з Церквами та молодіжними організаціями (СУНМ-ом, Пласт-ом);

Прийняття такої моделі підтримки українського шкільництва з боку структур організації має забезпечити зростання кількості дітей та молоді, які вивчатимуть українську мову.

2. У звітному періоді заходи Головної управи, яка співпрацювала з членами вчительського сердовища, були, перш за все, нацеровані на розв'язання проблем українського шкільництва на державному рівні (через переговори з Міністерством національної едукaції, сеймову Комісію національних меншин, Бюро у справах культури національних меншин при МКіМ).

Група експертів ОУП (вчителі українських шкіл, члени УВТ, методики) виготовила на переговори з працівниками МНЕ, 20 основних постулатів, які цілісно представляли проблеми українського шкільництва у Польщі. Проведено ряд зустрічей м.ін. із заступником міністра національної едукaції Казімсжом Дерою, директором Мирославом Савіцкім, п. Меланією Собанською-Бондарук. Ці питання неодноразово представлялися на засіданнях Комісії національних та етнічних меншин. В результаті цих заходів реалізується будова ліцею в Перемишлі, продовжується, хоч у далеко певідповідніх темпах будову ліцею в Гурові Ілавецькому, знайдено тимчасову розв'язку в Білому Борі. Вдалося також покращити ситуацію із забезпеченням шкіл у підручники (через передачу книжок з України, видання нових підручників у Польщі).

Основні вимоги Об'єднання в ділянці шкільництва це:

- покликання у МНЕ координатора з питань українського шкільництва;
- підпорядкування шкільництва національних меншин центральному бюджетові та фінансове забезпечення його функціонування;
- виготовлення для українських шкіл "сітки годин", яка враховувала б потребу ведення позашкільних занять;
- випуск підручників та допоміжних матеріалів до навчання української мови;

- забезпечення фондів на потреби організації літніх мовних таборів, дитячих фестивалів, оглядів. У багатьох випадках забракло серйозного ставлення з боку державної адміністрації до частини з наших вимог. Позитивно розглянено вимоги лише у випадку:

- фінансування потреб українського шкільництва у навчальному році 1995/1996;
- продовження будови шкільних комплексів у Перемишлі та Гурові;
- випуску в 1995/1997 роках шести підручників для потреб українського шкільництва ("Грамматика української мови" проф. Лесіва вже використовується);
- виділення фондів на проведення літніх пластових таборів;
- восвідські куратори та місцеві самоуправління на місцях виділили кошти на організацію кількох дитячих свят, поїздок ансамблів з концертами.

У 1996 році підписано угоду про співпрацю освітніх відомств Польщі та України.

Об'єднання, в рамках цієї угоди намагається вирішити такі питання:

- методичну допомогу з боку України українським вчительським кадрам з Польщі.
- можливості налагодження співпраці поміж обласними освітніми структурами в Україні та українськими школами й пунктами навчання української мови у Польщі;
- можливості навчання в Україні української молоді з Польщі.

3. У звітному періоді розширилися можливості співпраці українських шкіл та вчителів з Україною. Школи у Лінійці, Білому Борі, Турові Ілавецькому співробітничать з обласними відділеннями освіти Тернополя, Львова й Рівного. В рамках допомоги українські школи отримали посібники, художню літературу. Школи в Білому Борі та Бартошицях налагоджують зв'язки з Луцьком та Івано-Франківськом. Ансамблі, які діють при українських школах одержали можливість поїздок з концертами в Україну (напр. ансамбль "Думка" в 1994 р. брав участь у фестивалі "Ми діти Твої, Україно").

Учні мають змогу проведення туристичних поїздок до різних міст України.

Підтримка співпраці з Україною та обговорення координацій усіх заходів у цій ділянці відбулися під час Методичної конференції для українських вчителів, організованої в Тернополі, у березні 1996 року. В ході її роботи відбулася корисна зустріч голів обласних освітніх структур з кількох областей України з вчителями з Польщі. Цього роду зустрічі відкривають перед українським шкільництвом у Польщі нові можливості і слід їх посилювати.

Окремою проблемою, яка вимагає дальшої розробки є навчання молоді з Польщі у вищих школах України. На сьогоднішній день біля 40 українських студентів з Польщі навчається в Медичному й Політехнічному інститутах у Львові та інститутах культури. Відсутність законів щодо можливості отримання стипендії на навчання в Україні та зростаючі кошти за навчання в Україні породжують потребу вироблення концепції на майбутнє. На жаль, підписані договори між міністерствами освіти Польщі й України не задовільняють наших вимог.

Треба сподіватися, що у програмі "Українська діаспора до 2000 року", яку виготовляється в Україні, що проблему буде розглянено з користю для українських студентів з Польщі.

У 1995 році ОУП отримало 2500 підручників, як дар Міністерства у справах національностей, міграції та культурів. Разом з підручниками, що їх розповсюджує вчительське товариство, це значна допомога українському шкільництву у Польщі.